

УДК 821.111-1.09(73)

DOI: 10.32589/2411-3883.21.2024.321269

Олександр Гон

доктор філологічних наук, професор кафедри іноземних мов
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
orcid.org/0000-0003-0546-2899
oleksandr.gon.kimo@gmail.com

ПІЗНІЙ ЕЗРА ПАУНД: ПИСЬМЕННИК-ЕМІГРАНТ І ПАРРЕСІАСТ

Анотація. Досліджені Мішелем Фуко семантичні, етимологічні, філософські та політичні властивості й імплікації античного конструкту *parrhêsia* актуалізовано у творчому доробку Езри Паунда в ідеологічних і художніх репрезентаціях американської ідентичності митця як письменника, парресіаста й емігранта *par excellence*. Питомі атрибути парресії – відвертість, істина, небезпека, критика і обов'язок – актуалізовано Паундом в фуколдіанських категоріях “*bios*” і “*logos*”, внутрішньо цілісної відповідності та гармонійного співвідношення між раціональним вербальним актом і способом життя. У дослідницькій перспективі життя і творчості американського емігранта-парресіаста, яка поєднує історичну специфіку епохи, національну самобутність письменника та його біографічну індивідуальність, міститься оптимальна критична оптика, котра допомагає комплексно відобразити ідеологічну позицію Паунда в автобіографіях, етерах на Римському радіо та поетикальні особливості творчості Паунда протягом і після Другої світової війни, зокрема, у циклі “Пізанські пісні” (*The Pisan Cantos*, 1948). У “Автобіографії” 1949 р. виступи на фашистському радіо обгрунтовано як громадянський обов'язок. Історія прилюдного, правдивого та безкомпромісного висловлювання, що його Фуко пов'язує з дискурсивною прагматикою публічних виступів античних парресіастів, актуалізується Паундом у виступах на радіо. Він прибирає образ парресіаста, і ця маска набуває нових обертонів і смислів у контексті фуколдіанської “гри на життя чи смерть”. Радіохвилі слугують катедрою для утвердження свободи слова промовцем і функціонують як модерний еквівалент трибуни. “Доктор Паунд”, увиразнений академічний титул, офіційно наданий американським університетом, акцентує санкцію автора радіопрограм на вільне вираження думки речниками упривілейованої еліти, що резонує з симбіозом інтелектуального авторитету та морально-етичної репутації у вербальних парресіастичних актах. Тезаурус художньо-поетикальних масок у “Пізанських піснях” доповнюється інтертекстуальним портретом Війона. Його “Великий заповіт” функціонує як своєрідний контрапункт “Пізанських пісень”. Поклик на рефрен “Епітафії в формі балади” Війона мовою оригіналу та згадка новозавітного Варрари констатує зяття впевненість у власній правоті, і такий свідомий вибір не залишає місця почуттю глибокого каяття чи сподіванню на емпатію. Текстуальні купюри при цитуванні благання Бога про прощення, яке структурує баладний жанр першотексту Війонової “Епітафії”, увиразнюють відмову від жанру палінодії, карбовано та роковано маркують акт парресії як свідомого вибору, способу життя та свободи життєвого шляху в утвердженні самости, американської ідентичності Паунда-парресіаста завдяки поєднанню беззастережно-го висловлення поглядів і дискурсивної естетизації жанрів автобіографії й епосу.

Ключові слова: епос, Езра Паунд, інтертекстуальна маска, Мішель Фуко, парресія, письменники-емігранти.

Oleksandr Gon

Doctor of Sciences (Philology), Professor, Department of Foreign Languages,
Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
orcid.org/0000-0003-0546-2899
oleksandr.gon.kimo@gmail.com

LATER EZRA POUND: ÉMIGRÉ WRITER AND PARRĒSIAS

Abstract. The reflections on the later Pound's life and work as an émigré *par excellence* seem to reify the properties of the ancient *parrhêsias* who daringly speaks truth to authorities. Such an approach can serve as a constructive key to describing Pound's collaboration with and advocacy of the Italian fascism. Pound's radio speeches and poetry of that period testify to the

organic structure of his work, conditioned by an artistic embodiment of a specific form of cultural memory as an aesthetic European-American continuum. The creation of the author's multicultural, heteroglossic "masks" dating back to antiquity in his early lyrics in the 1909 Personae culminates in the later Pound as a persona of a classical parrhesiast. Parrhêsia, defined by Michel Foucault as verbal manifestation of frankness, truth, danger, criticism, and duty, is embodied in the political and artistic representations of artist's American identity. The argument of the article is that the perspective of the émigré writer as parrhêsias that combines the historical specificity of the era, the national identity of the writer, and his biographical individuality, provides the meaningful critical optics to comprehensively apprehend the ideological position of Pound in his autobiographies, the broadcasts over the Rome radio, and the poetic features of his 1948 Pisan Cantos. In his 1949 "Autobiography", Pound rationalizes his speaking on the fascist radio as a duty of the American citizen. Such a claim echoes Foucauldian political and ethical dimensions of parrhêsia. The former implies citizenship as a prerequisite in the institutionalized relations between democracy and truth, and the latter analyzes the relationship of an individual who publicly criticizes the mainstream. As a radio anchor, Pound takes on the image of the parrhêsias and this persona acquires new overtones and meanings in the context of the Foucauldian "game of life or death", leading to embodiment of logos. The airwaves serve as a vehicle for exercising speaker's freedom of speech. The emphatic "Dr. Pound," an academic title officially granted by an American university, underscores his sanction of truth-telling as the representative of a privileged elite, which resonates with the symbiosis of intellectual authority and personal moral credibility in verbal parrhêsias acts in Foucault's texts. In the Pisan Cantos, the thesaurus of artistic and poetic personae of the epic is appended with an intertextual portrait of Villon whose "The Great Testament" functions as a counterpoint. The allusion to the burden of "The Epitaph in Form of a Ballad" in the original language and the reference to New Testament's Barabbas point to an unapologetic confidence in poet's case and rectitude, leaving no room for a feeling of deep remorse or hope for empathy. The textual excision of the supplication to God for mercy, which structures the ballad genre of the original text by Villon, articulates the denunciation of the genre of palinode. Such poetic gestures intensely and stoically mark the act of parrhêsia as a free and dutiful choice of a way of life that affirms Pound's self and American identity as parrhêsias through the combination of unconditional expression of views and discursive aestheticization of the autobiographic and epic genres.

Key words: émigré writer, epic, Ezra Pound, intertextual personae, Michel Foucault, parrhêsia.

Вступ. Політичні погляди Езри Паунда, адвокація італійського фашизму та засудження участі США у Другій світовій війні, які стали наскрізними темами його "інформаційної війни", складають одну із найконтroversійніших сторінок західної культури ХХ ст. Конструктивним ключем до пояснення колаборантства Паунда як письменника-емігранта можуть слугувати модуси політичних і художніх репрезентацій американської ідентичності митця, актуалізованих у його творчому доробку в контексті античного поняття *parrhêsia*, яке Мішель Фуко дослідив і концептуалізував на матеріалі давньогрецької та давньоримської культури. Квінтесенцією античного поняття *parrhêsia* філософ називає вербальну діяльність, яка маркує особливе відношення мовця, *parrhêsias*, до істини у правових і філософсько-етичних категоріях щирості, мужності, безпеки, закону, свободи, обов'язку, (само)критики. Публіцистика та художні тексти Паунда 1940-х рр. свідчать про органічну структуру його творчості, скерованої на образне втілення специфічної форми культурної пам'яті як естетичного неперервного європейсько-американського континууму. Конструювання авторських мультикультуральних, гетероглосних "масок", які сягають часів анти-

чності у ранній ліриці поета, у зрілому періоді вивершується "маскою" класичного *parrhêsias*, а трибуною слугують радіохвилі. Паунд-*parrhêsias* публічно виражає особисте ставлення до істини і свідомо ризикує життям, оскільки усвідомлює, що говорити правду є його обов'язком. Видається, що критична оптика "емігрант-*parrhêsias*", яка поєднує самоідентифікацію письменника та його біографічну індивідуальність на тлі катаклізмів середини ХХ ст., сприяє комплексному відображенню ідеологічної позиції Паунда в його автобіографіях, етерах фашистського Римського радіо та поетикальних особливостях "Пізанських пісень" (1948 р.) – чинниках життєпису і творчості, що матеріалізують фукоїстського *parrhêsias*: "Як вільна особистість він обирає правду замість брехні, смерть замість життя та безпеки, критику замість лестощів і обов'язок замість зиску та егоїзму" (Fruchaud and Lorenzini, 2019, p. 45-46).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Істотний вплив Фуко на сучасну гуманітарну думку зумовлюється інтердисциплінарним пафосом його міркувань, які підважують кордони між філософією, літературою та мистецтвом, соціологією та політологією. Подальші роздуми над творчістю Паунда як *parrhêsias*

та інспіровані ідеєю Джорджа Грабовича про концептуальну модель життя і творчості Тараса Шевченка, яку критик означає як “парадигматичний ґатунок поезії, визначений Фуко як парресія: говорити сміливо, говорити правду владі, насамперед, коли це тягне за собою реальний ризик” (Grabowicz, 2018). У передньому слові “Модернізми Фуко” до колективної праці “Зрозуміти Фуко, зрозуміти модернізм” Девід Скотт окреслює спільні “орбіти” інтелектуальних пошуків французького філософа і Паунда-поета, які дослідник редукує до однієї з ознак парресії, критики (Scot, 2017, p. 8). Таке прочитання залишає поза увагою інші важливі етико-філософські риси творчого портрету Паунда як виразника американської культури та цінностей. Водночас автори “Глосарію” цього видання виокремлюють важливе для пропонуваного нами аналізу маски Паунда як парресіаста трактування “Іншого” для маркування самости (Scott et al., 2017, с. 253). Такий погляд на художнє й ідеологічне політичне вираження самоідентичності Паунда варто доповнити поєднанням політичних поглядів з конструюванням дискурсивних “масок”. Створення “масок” ліричного героя у ранній творчості (звідси і латинська назва збірки 1909 р., *Personae*), у зрілого Паунда вивершується “маскою” класичного парресіаста, а трибуною слугують радіохвилі.

Ідеї Фуко насажують і компаративні дослідження модерністської поезії (Kim, 2018). Висновки дослідників психоаналітичних імплікацій парресії безпосередньо резонують із авангардистським творчим почерком і політичними настановами Паунда-бунтівника: “формування самототожності є наслідком конфронтації з владою за конкретних обставин, навіть якщо ця конфронтація одночасно апелює і переформатує компетенції влади” (Lухон, 2013, p. 134). Праці, присвячені парресії у давньогрецькій і давньоримській культурі, спонукають до вивчення біографії Паунда в континуумі західної ораторської публіцистичної традиції, що зумовлює актуальність запропонованої гіпотези про співвідношення біографії письменника з “маскою” парресіаста. В еллінсько-римській античності парресія слугує простим дескриптором демократичних процедур. Етична оцінка свободи слова різниться від позитивної в Еврипіда, Демосфена та інших джерелах V і IV ст. до н.е. до виразно негативного в “Оресті” Еврипіда

(Sluiter and Rosen, 2004, p. 4). Конкретика історичної еволюції *parrhêsia* на тлі вивчення перформативного значення слова у давньогрецькій мові та Септуагінті транспонується також у царину теологічної легітимізації свободи слова (Smit and van Urk, 2018, p. 6), і проливає світло на християнські обертони поняття щиросердного покаяння, протиставленого у цій статті покликом до жанру палінодії. Полемічність оцінок і політична заангажованість вітчизняних дослідників парресії висвітлена, зокрема, на сторінках часопису “Критика” (Шелухін, 2022).

Отже, літературознавчі проєкції культурологічного аналізу Фуко можуть сприяти висвітленню інтердисциплінарних контекстів, які увиразнюють наріжний камінь творчості Паунда – обов’язок письменника апелювати до істини у формі специфічних парресіастичних дискурсів. Тому завданням статті є спроба продемонструвати, що виокремлені Фуко політичний, етичний і філософський параметри парресії уречевлені в діяльності Паунда, відповідно, в акцентуванні обов’язку американського громадянина, публічній критиці мейнстріму, конгруентності творчості та життєвих перипетій поета.

Методологія дослідження комплексно обіймає методи біографічного та культурологічного вивчення літератури, дискурсивних мовленнєвих практик, поетикальний і жанровий аналіз модерного епосу.

Результати дослідження та їхнє обґрунтування. В “Анналах” Тацит зобов’язується провадити історичну розповідь “без гніву й упередження” (Тацит, 2013, с. 4). Така обіцянка видається поступкою щодо об’єктивності наративу у порівнянні з першим параграфом “Історії”. У ньому Тацит висловлює сподівання, що напише непохитно істинну минувшину Риму, переборюючи любов і ненависть, оскільки сучасність надає унікально сприятливу можливість: “*gata temporum felicitate ubi sentire quae velis et quae sentias dicere licet*” (роки виняткового щастя, коли кожен може думати, що хоче, і говорити, що думає) (Tacitus, 1849, p. 31). “Правда й щастя! Як легко ти паруєш їх, Таците” (Українка, 2021, с. 25) – заміна Креузи, адресатки звернення Кассандри у драмі Лесі Українки, на Тацита вповні передає гірку та розпачливу іронію сучасних асоціацій свободи слова з фундаментальними засадами демократичного устрою і доволі

об'ємно проблематизує філософсько-етичне значення етико-політичної практики “безстрашних промов”, парресії, котру Фуко розглядає в етимологічній, семантичній, філософській і політичній площині.

У текстах Фуко *παρρησία* визначається п'ятьма етико-психологічними характеристиками: відвертістю, істиною, безпекою, критикою, обов'язком. У давньогрецьких мислителів, підкреслює філософ, взаємна відповідність і нерозривний зв'язок переконання суб'єкта й істини реалізується у вербальній діяльності (Fruchaud and Lorenzini, 2019, p. 42). Парресіаст може сприймати істину як раціональну норму, профетичний Кассандрів комплекс (за словами епонімічної героїні Лесі Українки – “неправди я не можу говорити” (Українка, 2021, с. 17), або божественну санкцію, але головним рушієм його діяльності стає палке патріотичне бажання відкрити істину. Гіпостась Паунда як письменника-парресіаста втілюється у настирливих напученнях, настановах і закликах до співвітчизників повернутися до істинних джерел “американської цивілізації”. Особистий досвід пізнього Паунда, відображений в автобіографіях, етерах на фашистському Римському радіо та поетикальних особливостях “Пізанських пісень” (1948 р.) комплексно втілюють виокремлені Фуко властивості парресії.

Одним із ключів до розуміння політичних поглядів Паунда є поетове розуміння того, що значить бути американцем. Як узагальнює Тамара Денисова, “підґрунтям поетового інтересу до історії завжди були роздуми про долю і стан рідної йому Америки, [він] намагався естетичними засобами вмонтувати її у світову історію (Денисова, 2012, с. 109). На художньому рівні Паунд адаптує питомо американські літературні жанри до контексту та тяглости трансатлантичної традиції. Так, у духовній автобіографії “Путівник по культурі” Гомерова “Одісея” трактується у жанрових вимірах американського ярна (Pound, 1970, p. 79).

Визначною прикметою творчих експериментів Паунда став пошук шляхів репрезентувати власну ідентичність на тлі обставин емігрантського життя. Загалом, конфлікт Паунда-експатріанта і парресіаста з його батьківщиною можна розглядати у площині історичного континууму стосунків митця та влади. У таксономії Фуко такий конфлікт можна пояснити відсут-

ністю “парресіастичного пакту”, відповідно до якого влада не карає за право індивідуума оприлюднювати неприємну правду (Fruchaud and Lorenzini, 2019, p. 9, 31).

Глибинний взаємозв'язок Паунда з батьківщиною зумовлений, зокрема, у спадковості, автохтонності у фуколдіанському прочитанні громадянства як органічного чинника парресії. Так, у “Фінікіянках” Еврипіда Фуко віднаходить свідчення правомірності та необхідності факту народження та громадянства у справедливо організованому місті як ексклюзивного права висловлювати правду (Fruchaud and Lorenzini, 2019, p. 7). Про громадянство своїх синів як привілей через походження згадує Федра в Еврипідовому “Гіпполіті”: “Хай ростуть вони, / Проречисті та вільні, в благородному / Афінян місті” (Фоменко, 2006, с. 419). В англійській стенограмі лекцій Фуко на місці “проречисті” у перекладі Андрія Содомори подано французьке “*franc-parler*” у значенні відвертого, чесного спілкування (Fruchaud and Lorenzini, 2019, p. 7).

Громадянство по праву народження, свобода слова у публічній діяльності Паунда нерозривно пов'язана з громадянським обов'язком, який Фуко називає четвертою властивістю парресії. Її специфіка пояснюється тим, що проголошення істини означає не лише наражатися на ризик чи протистояти небезпеці, парресія вважається обов'язком (Fruchaud and Lorenzini, 2019, p. 45). Саме цими етичними категоріями Паунд обґрунтовував свої програми на Римському радіо, за які Федеральне велике журі США у 1943 р. заочно звинуватило його у державній зраді, що загрожувало поетові смертною карою. Від 29 січня 1942 року диктор Римського радіо відрекомендував Паунда вступом, яку підготував сам поет, і який, як він згодом стверджував, мала звільнити його від будь-яких звинувачень у державній зраді: “Римське радіо, діючи згідно з фашистською політикою інтелектуальної свободи та вільного вираження компетентних думок, запропонувало доктору Езрі Паунду використовувати мікрофон двічі на тиждень. Передбачено, що від нього не вимагатимуть повідомляти нічого, що суперечить його сумлінню, або те, що суперечить його обов'язкам як громадянина Сполучених Штатів Америки” (Doob, 1978, p. xiii). У короткій “Автобіографії”, яку письменник підготував до видання “Вибраних поезій” 1949 р., Паунд умотивовує виступи по

фашистському радіо як громадянський обов'язок, а повторювана згадка про докторське звання експліцитно покликається на авторитетність парресіаста: "1939 р. перші відвідини США від 1910 р. у намаганні відвернути війну. У Гамільтоні отримав звання Почесного доктора літератури. 1940 р. після тривалої протидії отримав дозвіл виступати на Римському радіо з власною пропагандою на підтримку Конституції США, яка тривала і після офіційного вступу Америки у війну, і за єдиної умови, а саме – що мені не доведеться говорити нічого, що суперечило б моєму сумлінню або суперечило обов'язкам американського громадянина" (Round, 1957, р. viii). Ведучий програми, "доктор Паунд", покликається на офіційно наданий університетський титул, що резонує з симбіозом інтелектуального авторитету та морально-етичної бездоганної репутації" парресіаста у текстах Фуко (Fruchaud and Lorenzini, 2019, р. 73). Тавтологічна риторика Паунда підкреслює інтелектуальну обраність і авторитет парресіаста: почесний доктор університету отримав санкцію на вільне вираження думки тими упрівелийованими "who are qualified to hold it", тобто компетентним, дипломованим доктором. Лист письменника до Генерального прокурора США (4 серпня 1943 р.) також рясніє категоріями парресіастичного ґатунку. Поряд із паратекстуальною автоцитатою, покликами до своєрідного "епіграфу" до виступів на італійському радіо, Паунд пояснює свій колабораціонізм у категоріях парресіастичного дискурсу істини, небезпеки та активних учинків: "справжнє демократичне урядування ґрунтується на обізнаності громадянина з фактами", "усі порушені в моїх передачах питання мають важливе значення для американського громадянина", "що більше освічена людина, то більше у неї обов'язків", "знання вимагає дії" (Kenner, 1971, р. 467). Заочне звинувачення Паунда та потенційна смертна кара яскраво ілюструють третю характеристику парресії, яку Фуко називає "правдолюбством у грі на життя чи смерть" (Fruchaud and Lorenzini, 2019, р. 43). Таким чином, промови Паунда в радіоетері актуалізують модерне втілення фуколдіанського визначення античного парресіаста як особистості, яка сміливо і публічно пророкує істину. Парресія пов'язана з безпекою і мужністю, а парресіаст публічно втілює "істину своєю зовнішньою поведінкою, драматизує її своїм тілом" (Fruchaud

and Lorenzini, 2019, р. 60). Парресіаст утілює істину в "грі на життя чи смерть", яка розкриває природу "відносин між *bios*'ом як життям, стилем життя та *logos*'ом" (Fruchaud and Lorenzini, 2019, р. 141).

Карбована і рокована, внутрішньо цілісна відповідність і гармонійне співвідношення між раціональним логосом і способом життя, автентичність взаємозв'язку біографії та вербальних актів парресіаста повною мірою ідейно-поетичально втілено Паундом у "Пізанських піснях" (1948). Попервах записані на шматках туалетного паперу в умовах перебування у таборі для військових злочинців, поезія перетворюється на автобіографічний текст, написаний "у камері стратенців" (Round, 1986, р. 447). Поет маніфестує відданість "двічі розіп'ятому" дуче та відмову визнати, тим паче каятися, у своїх вчинках, політичних поглядах і американських цінностях. Серед поліфонічного хору історичних героїв та міфологічних персонажів, які передають відтінки внутрішнього стану ліричного героя та контрастно увиразнюють відмову від жанру палінодії, варто згадати інтертекстуальне покликання на Франсуа Війона, "Великий заповіт" якого функціонує як своєрідний контрапункт "Пізанських пісень". Цитування рефрену "Епітафії в формі балади" мовою оригіналу та згадка новозавітного Варриви констатує затяту впевненість ліричного героя у власній правоті, і такий свідомий вибір не залишає місця почуттю глибокого каяття чи сподіванню на емпатію: "les six potences / Absouldre, que tous nous vueil absoudre / lay there Barabbas and two thieves lay beside him" ("Шість шибениць / Змилуйся, Нехай відпустять нам гріхи" (Round, 1986, р. 447). Відмова Паунда цитувати благання Бога прощення, яке структурує баладний жанр першотексту Війонової "Епітафії", стоїчно та, за метафорикою Фуко, "базальтово" (Fruchaud and Lorenzini, 2019, р. 142) маркує акт парресії як мужнього у-тілення істини в біографії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Картографування сформульованих Фуко властивостей парресії у творчому портреті Паунда-письменника, який прибирає шати емігранта-парресіаста, видається конструктивним інтерпретаційним підходом до досягнення його трагічних стосунків з батьківщиною. Парадигматику парресії, запропоновану Дж. Грабовичем, конкретизовано у площині її

синтагматики, взаємозалежності компонентів концепту. Автобіографічний жанр, виступи на радіо та специфічне структурування модерного епосу Паунда уречевлюють і у прямому сенсі в-тілюють модуляції концептосфери парресії у трьох площинах, якими французький мислитель схарактеризував парресієстичний акт: політичний вимір оприявлено Паундом у доконечних чинниках громадянства й обов'язку в інституціолізованих відношеннях між демократією та істиною, етичний реалізовано у співвідношенні істини й упривілейованого індивідуума, який мужньо та публічно критикує мейнстрім, а філософський – у “трі на життя чи смерть”, проблематизації парресієстичного акту, конгруентності bios і logos. Наукових внесок дослідження полягає в застосуванні фуколдіанського філософського апарату до історико-літературознавчої проблематики, що висвітлює співвідношення біографії модерністського поета з “маскою” парресієста в континуумі західної ораторської і публіцистичної традиції і демонструє конструктивний підхід до мультикультурних конфігурацій ідентичності письменників-емігрантів. У майбутньому варто дослідити літературо-критичні праці Паунда та філософсько-культурологічні трактати Фуко як текстуальні платформи зі спільними поняттями, наприклад, давньогрецького концепту *paideia*, а також розширити контекст художніх прийомів розчинення модерністських авторських масок у двоїстій усно-писемній традиції.

ЛІТЕРАТУРА

- Денисова, Т. (2012). *Історія американської літератури*. Київ: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”.
- Таціт, К. (2013). *Аннали. З часу відходу божественного Августа*. Київ: Український письменник.
- Українка, Л. (2021). *Повне академічне зібрання творів. У чотирнадцяти томах*. Том 2. Драматичні твори (1907–1908). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки.
- Фоменко Н. (Ред.). (2006). *Давньогрецька трагедія. Есхіл. Софокл. Евріпід*. Харків: Фоліо, 2006.
- Шелухін, В. (2022). Огляд. Евгений Минко. *Παρησία. Критика, № 7–8 (жовтень)*. <https://krytyka.com/ua/reviews/parrisia>.
- Doob, L. W. (Ed). (1978). *“Ezra Pound Speaking:” Radio Speeches of World War II*. Westport: Greenwood Press, 1978.
- Fruchaud, H.-P., & Lorenzini, D. (Eds.). (2019). *Michel Foucault. Discourse and truth and parrësia*. Chicago; London: The University of Chicago Press.
- Grabowicz, G. (2018). Taras Hryhorovych Shevchenko. *The Literary Encyclopedia*. First published 22 May 2018. <https://www.litencyc.com/php/speople.php?rec=true&UID=13029>.
- Kenner, H. (1971). *The Pound Era*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Kim, D.-y. (2018). T. S. Eliot’s Metaphysical Conceit and Foucault’s Parresia: Psychologue in ‘The Love Song of J. Alfred Prufrock’. *Journal of the T. S. Eliot Society of Korea*, 28(3), 1–27. doi: 10.14364/t.s.eliot.2018.28.3.1-27.
- Luxon, N. (2013). *Crisis of Authority: Politics, Trust, and truth-telling in Freud and Foucault*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Pound, E. (1957). *Selected Poems*. New York: J. Laughlin.
- Pound, E. (1970). *Guide to Kulchur*. New York: New Directions.
- Pound, E. (1986). *The Cantos*. New York: New Directions.
- Scott, D., Mattison, L., Ardoin P., & Gontarski, S. E. (Eds.). (2017). *Understanding Foucault, understanding modernism*. New York: Bloomsbury Academic, 2017.
- Scot, D. (2017). Introduction: Foucault’s Modernisms. In D. Scott, L. Mattison, P. Ardoin, & S. E. Gontarski, (Eds.), *Understanding Foucault, Understanding Modernism* (pp. 1–17).
- Sluiter, I., & Rosen, R. M. (Eds.). (2004). *Free speech in classical antiquity*. Leiden; Boston: Brill, 2004.
- Smit, P.-B., & van Urk, E. (Eds.). (2018). *Parrhesia: ancient and modern perspectives on freedom of speech*. Leiden; Boston: Brill.
- Tacitus, Cornelius (1849). *The histories of Caius Cornelius Tacitus: with notes for colleges by W. S. Tyler*. New York: D. Appleton.

REFERENCES

- Denysova, T. (2012). *Istoriia amerykanskoj literatury [The history of American literature]*. Kyiv: Kyiev Mohyla Academy publishers. In Ukrainian.
- Doob, L. W. (Ed). (1978). *“Ezra Pound Speaking:” Radio Speeches of World War II*. Westport: Greenwood Press, 1978.

- Fomenko, N. (Ed.). *Davnohretska trahediia. Eskhil. Sofokl. Evripid* (2006). [Ancient Greek tragedy. Aeschylus. Sophocles. Euripides]. Kharkiv: Folio. In Ukrainian.
- Fruchaud, H.-P., & Lorenzini, D. (Eds.). (2019). *Michel Foucault. Discourse and truth and parresia*. Chicago; London: The University of Chicago Press.
- Grabowicz, G. (2018). Taras Hryhorovych Shevchenko. *The Literary Encyclopedia*. First published 22 May 2018. <https://www.litencyc.com/php/speople.php?rec=true&UID=13029>.
- Kenner, H. (1971). *The Pound Era*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Kim, D.-y. (2018). T. S. Eliot's Metaphysical Conceit and Foucault's Parresia: Psychologue in 'The Love Song of J. Alfred Prufrock'. *Journal of the T. S. Eliot Society of Korea*, 28(3), 1–27. doi: 10.14364/t.s.eliot.2018.28.3.1-27.
- Luxon, N. (2013). *Crisis of Authority: Politics, Trust, and truth-telling in Freud and Foucault*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Pound, E. (1957). *Selected Poems*. New York: J. Laughlin.
- Pound, E. (1970). *Guide to Kulchur*. New York: New Directions.
- Pound, E. (1986). *The Cantos*. New York: New Directions.
- Scott, D., Mattison, L., Ardoin P., & Gontarski, S. E. (Eds.). (2017). *Understanding Foucault, understanding modernism*. New York: Bloomsbury Academic, 2017.
- Scot, D. (2017). Introduction: Foucault's Modernisms. In D. Scott, L. Mattison, P. Ardoin, & S. E. Gontarski, (Eds.), *Understanding Foucault, Understanding Modernism* (pp. 1–17).
- Shelukhin, V. (2022). Ohliad. Evhenyi Mynko. Παρρησία [Review of Παρρησία, by E. Mynko]. *Krytyka*, № 7–8 (October). <https://krytyka.com/ua/reviews/parrisia>. In Ukrainian.
- Sluiter, I., & Rosen, R. M. (Eds.). (2004). *Free speech in classical antiquity*. Leiden; Boston: Brill, 2004.
- Smit, P.-B., & van Urk, E. (Eds.). (2018). *Parrhesia: ancient and modern perspectives on freedom of speech*. Leiden; Boston: Brill.
- Tacitus, Cornelius (1849). *The histories of Caius Cornelius Tacitus: with notes for colleges by W. S. Tyler*. New York: D. Appleton.
- Tacitus, Cornelius (2013). *Annaly. Z chasu vidkhodu bozhestvennoho Avgusta* [The annals from the Death of the Divine Augustus]. Kyiv: Ukrainian Writer. In Ukrainian.
- Ukrainka, L. *Povne akademichne zibrannia tvoriv. U chotyrynadtsiaty tomakh* [Complete academic collection of works. In 14 Vols: Vol. 2. Drama works. 1907–1908]. Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University Press. In Ukrainian.